

L'espalmatòria

(ALDC, II, 338. L'espalmatòria)

Palmatòria prové del llatí tardà PALMATORIUM ‘assot per a castigar, especialment els infants’ (der. de *palmar* ‘pegar amb la palma de la mà’); és la forma antiga mantinguda en val. i àrees ponentines nord-occidentals; la palmatòria de càstig era “una tablita redonda, en que regularmente hai unos agujeros, con un mango proporcionado, en cuyo remate suelen tener las correas con que los azotan” (*Autoridades*), nom que es va estendre al candelero dels altars “con un mango proporcionalmente largo” i d’aquí a l’*espalmatòria* de les cases, mot que es forma per una homonimització de *palmatòria* amb *espelma*; noteu la freqüent var. nord-occ. *espelmatòria*, que reapareix en parlars alacantins (on diuen *espelma*), mentre que en val. (on diuen *bu[χ]ia* i no *espelma*), sempre trobem *palmatòria* o, eventualment, *espalmatòria* (veg. mapa 210); la var.

espalmatori serà conseqüència d’una interpretació masculina del mot (*una espalmatòria* > *un espalmatòria* > *un espalmatori* a l’àrea peninsular; *espalmatòria* f. > *espalmatori* m. per la caiguda de la vocal final, a la major part del balear). Altres mots puntuals: *candelero* 10, 89, 93, 119, 132, 139, der. de *candela*; *portacandela* 85; *portalàmpares* 163 (o *portalàmpares de la bu[χ]ia* 163); *espelma* 87, 153 i el der. *espelmera* 189; *bombeta* 69; l’arcaisme alg. *candelobre* 85, i els estrangerismes *bu[χ]iero* 176, der. de *bu[χ]ia* ‘*espelma*’, *candile[χ]a* 166, assimilació al platet del llum d’oli, *platet* 187 i *bujuar* 2, 5, 13 (← fr. *bougeoir*, der. de *bougie*).

Són normatius *candelero*, *portabugia* (des del DG₁, 1932); *palmatòria*, *espalmatòria* (des del DIEC₁, 1995).

